

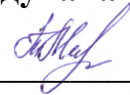
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Центральноукраїнський державний
університет імені Володимира Винниченка**

Факультет права, бізнесу і адміністрування
Кафедра загальноправових дисциплін та державного управління

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

В.о. Завідувача кафедри

Т.М. Мілова

«28» серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 9 (ПП 1.2.1.02) Історія держави і права України

(шифр і назва навчальної дисципліни)

Рівень вищої освіти **перший (бакалаврський)**

Галузь знань **D бізнес, адміністрування та право**

(шифр і назва галузі)

Спеціальність **D8 Право**

(шифр і назва спеціальності)

Освітня програма **Право**

(назва)

Форма навчання **денна / заочна**

(денна, заочна)

2025 – 2026 навчальний рік

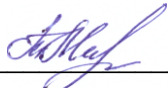
Робоча програма навчальної дисципліни «Історія держави і права України» розроблена на основі освітньо-професійної програми «Право» навчального плану підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр за спеціальністю D8 Право.

Розробник: Поляруш Світлана Іванівна, доцент кафедри загальноправових дисциплін та державного управління, кандидат історичних наук, доцент

Робочу програму обговорено та схвалено на засіданні кафедри загальноправових дисциплін та державного управління Центральноукраїнського державного університету імені Володимира Винниченка_

Протокол від «28» _____ серпня _____ 20_25 року № _1_

Завідувач кафедри загальноправових дисциплін та державного управління

 _____ (підпис)	<u>Т.М.Мілова</u> _____ (прізвище та ініціали)
---	--

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія держави і права України» для студентів спеціальності D8 «Право» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти. Кропивницький: ЦДУ імені В. Винниченка, 2025. 31 с.

© Поляруш С.І., 2025_рік
©ЦДУ імені В. Винниченка,
2025 рік

1. ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

1.1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, рівень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 5	Галузь знань <u>D Бізнес, адміністрування та право</u> (шифр і назва)	Нормативна (дисципліна професійної підготовки)	
Індивідуальне навчально-дослідне завдання _____ - _____ (назва)	Спеціальність: <u>D8 Право</u> (шифр і назва)	Рік підготовки	
		1	1
Загальна кількість годин – 150		Семестр	
		1-й	1-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 5.	Освітня програма: <u>Освітньо-професійна програма «Право»</u> (шифр і назва)	30 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
		32 год.	8 год.
		Лабораторні	
	Рівень вищої освіти: <u>бакалавр</u>	0 год.	0 год.
		Самостійна робота	
		88 год.	128 год.
		Індивідуальні завдання:	
		0 год.	
		Вид контролю:	
		Екзамен	Екзамен

1.2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою вивчення курсу є формування у здобувачів освіти, майбутніх фахівців-юристів, цілісного уявлення про утворення та функціонування інститутів держави і права на українських землях з урахуванням конкретного історичного періоду.

Завдання вивчення дисципліни полягають у формуванні у здобувачів вищої освіти уявлень про історичний процес вітчизняного державотворення та правотворення. Курс історії держави та права України має інтегрований характер. Він поєднує в собі знання таких наук, як теорія держави і права, історія України, філософія, політологія.

У результаті вивчення навчальної дисципліни у студента мають бути сформовані такі *компетентності*:

загальні	фахові
- здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі у галузі правничої діяльності (ІК); - здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу (ЗК1); - здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово (ЗК-4); - здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (ЗК11); - здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК13); - цінування та повага різноманітності і мультикультурності (ЗК14).	- здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему (ФК2); - здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення (ФК16).

1.3. Очікувані програмні результати навчання:

- проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел **(ПРН 3)**;
- давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин (даних) з достатньою обґрунтованістю **(ПРН 5)**;
- оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему **(ПРН 6)**;
- вільно спілкуватися державною та іноземною мовами як усно, так і письмово, із застосуванням правничої термінології **(ПРН10)**;

- знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права (ПРН13);
- застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи (ПРН18);
- пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів (ПРН19);
- виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки (ПРН 20).

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Вступ до курсу „Історія держави і права України”.

Історія держави та права України – невід’ємна частина юридичної освіти.

Значення курсу для об’єктивного, наукового висвітлення історичного минулого українського народу, розвитку правових інститутів та систем.

Предмет, методи дослідження і завдання курсу історії держави і права України.

Періодизація історії держави та права України.

Історіографія історії держави і права України. Джерела з історії держави та права України.

Змістовий модуль 1. Становлення та розвиток української державності до кінця XVIII ст.

ТЕМА 1. Перші державні утворення на території України (VI ст. до н.е. – VI ст.).

Зародження державної організації на території України.

Суспільно-політичний лад Скіфії (V – III ст. до н.е.) та Сарматії (II ст. до н.е. – IV ст. н.е.). Джерела та основні риси права Скіфської та Сарматської держав. Мала Скіфія (III ст. до н.е. – III ст. н.е.).

Грецькі міста-держави на території Північного Причорномор’я (кінець VII ст. до н.е. – III ст. н.е.): Ольвія, Херсонес, Тіра, Пантікапей та ін. Особливості їх розвитку та суспільно-політичного устрою. Джерела та основні риси права античних міст.

Утворення та розвиток Боспорського царства, його суспільно-політичний лад та право.

Готи на території України (II – III ст. н.е.). „Держава Германаріха”.

Давні слов’яни. Розклад родоплемінної організації суспільства в середині I тисяч. н.е., перехід до воєнної демократії. „Держава антів”. Гунська навала (IV ст. н.е.). Утворення гунської „імперії”.

ТЕМА 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.).

Становлення державності у східних слов’ян. Союзи слов’янських племен на території України (VII-VIII ст.). Звичаєве право слов’янських племен. Виникнення Давньоруської держави. Теорії походження Київської Русі.

Характеристика суспільного ладу Київської Русі. Великий князь. Удільні князі. Дружина. Бояри. Духовенство. Міське населення. Феодально залежне населення (смерди, рядовичі, закупи, холопи, челядь). Ізгої. Подальший розвиток суспільних відносин періоду феодальної роздробленості. Відносини сюзеренітету-васалітету. Державний лад Київської Русі. Ранньофеодальна монархія – середньовічна імперія. Великий князь, боярська рада, феодальні з'їзди – снєми, віче. Військово-адміністративний устрій Давньоруської держави. Місцеві органи управління: намісники, посадники, десятова система управління. Збройні сили. Політико-правовий статус окремих земель-князівств періоду роздробленості. Галицько-Волинське князівство – черговий етап української державності. Судочинство в давньоруський період. Джерела давньоруського права. Звичаєве право, великокнязівське законодавство, міжнародні угоди, рішення вічових зборів та князівських з'їздів. “Руська Правда”. Збірники церковного права. Характеристика права Давньоруської держави. Право власності. Зобов'язальне право. Спадкове право. Шлюбно-сімейне право. Злочин і кара.

ТЕМА 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).

Експансія сусідніх держав на Україну. Приєднання українських земель до Великого князівства Литовського та королівства Польського. Кревська унія (1385 р.), її вплив на правове становище України. Люблінська унія 1569 р.. Утворення Речі Посполитої. Розповсюдження в Україні польської державно-правової системи.

Суспільний лад на українських землях. Князі, бояри, магнати, шляхта. Міщанство. Духовенство. Еволюція селянського стану, юридичне закріпачення селянства. Козацтво. Правове становище окремих соціальних груп.

Державний лад Великого князівства Литовського. Великий князь. Місцеві князі. Пани-Рада. Сейм. Державно-адміністративна система на українських землях. Політична автономія України. Поступове обмеження автономних прав, ліквідація князівств і земель. Запровадження воєводств і повітів; міста і села, староства. Центральні органи влади та управління Речі Посполитої.

Місцеві органи влади і управління. Воєводи і воєводські правління. Старости і каштеляни. Повітові старости. Волосні старости. Органи міського самоврядування: магістрати і ратуші. Адміністративно-територіальний устрій на українських землях під владою Речі Посполитої. Військо.

Центральні судові органи. Господарський (великокнязівський) суд. Судові реформи у Великому князівстві Литовському.

Сеймовий суд. Головний трибунал. Комісарський суд.

Місцеві суди. Замковий (гродський) суд. Земський суд. Підкоморський суд. Копний суд. Вийголавничий і бурмістерські суди.

Джерела права на українських землях у складі Великого князівства Литовського. Звичаєве право. “Руська Правда”. Князівські грамоти та привілеї. Міжкнязівські договори. Судебник Казимира IV 1468 р.

Запровадження в Україні Магдебурзького та Хелмського права.

Поширення польської правової системи. Постанови сейму Речі Посполитої та королівські розпорядження.

Литовські статuti 1529, 1566, 1588 рр.

Основні риси права. Державне, цивільне, зобов'язальне, спадкове, шлюбно-сімейне, кримінальне, процесуальне право .

ТЕМА 4. Українське козацтво. Запорізька Січ як осередок української державності (кінець XV– пер. пол. XVII ст.).

Виникнення українського козацтва. Правове положення козаків. Органи самоуправління козацтва. Громада. Велика військова рада. Козацька старшина.

Утворення Запорізької Січі. Територія. Органи влади та управління Запорізької Січі. Військо. Символіка. Запорізька Січ – козацька республіка.

Виникнення реєстрового козацтва. Правові основи існування реєстрових козаків. Звичаєве право козаків. Особливості козацького судочинства. Польське законодавство про українське козацтво. “Ординація” (1638 р.).

ТЕМА 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.

Історичні передумови Визвольної війни 1648-1657 рр. Державна програма Б.Хмельницького.

Зміни в суспільному устрої українських земель. Вигнання католицької шляхти та духовенства. Показання населення. Козацька старшина. Рядове козацтво. Відновлення прав православної шляхти і духовенства. Міщани. Зміни в становищі селянства. Послаблення кріпосної системи.

Формування української держави в роки війни. Зборівська і Білоцерківська угоди з Польщею. Визнання козацької держави іноземними країнами. Територія. Адміністративно-територіальний поділ. Формування військово-адміністративного апарату влади. Центральні і місцеві органи влади в Україні в роки Визвольної війни.

Еволюція козацької Ради. Гетьман. Генеральний уряд. Полковники і полковий уряд, сотники і сотенний уряд. Курінні і городові отамани. Магістрати і ратуші. Збройні сили.

Трансформація судової системи у роки війни. Правова система Української козацької держави. Скасування польського законодавства. Джерела права.

Юридичне оформлення приєднання України до Московського царства. Переяславська рада. “Березневі статті”. Правове положення України в складі Московії.

ТЕМА 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др.пол. XVII ст. – XVIII ст.

Правове положення Гетьманщини під владою Московії. Міжнародний статус України. Гадяцький трактат (1658 р.). Поступове обмеження автономії України під владою Московії. Договірні статті українських гетьманів з російським урядом: Переяславські статті (1659 р.), Московські статті (1665 р.), Глухівські статті (1669 р.), Конотопські статті (1674 р.), Коломацькі статті (1687 р.).

Колонізаторська політика російського самодержавства. Збройні сили Московського царства в Україні Наступ на автономію України. Імперські органи управління Гетьманщиною: Малоросійський приказ, Сенат, Малоросійська колегія, Правління гетьманського уряду. Скасування Гетьманщини (1764 р.). Збройні сили Росії в Україні.

Суспільний лад Гетьманщини. Козацька старшина – „нові ляхи”. Формування класу українського шляхетства, його злиття з російським дворянством. Духовенство. Становище козацтва та його поступова ліквідація. Міське населення. Відновлення кріпосництва, остаточне закріпачення всіх категорій селянства. (Укази 1783, 1796 рр.).

Державний лад. Форма правління. Козацькі органи влади і управління. Адміністративно-територіальний поділ українських земель. Збройні сили.

Судоустрій Української Гетьманської держави. Судові реформи XVIII ст. в Україні.

Джерела права в Україні. Звичаєве право. Литовський статут 1588 р. Гетьманське законодавство. Українсько-московські статті, нормативні акти царського уряду, джерела церковного права. Магдебурзьке право. Розповсюдження російського законодавства в Україні. Кодифікація права. “Права, за якими судиться малоросійський народ” (1743 р.). “Суд і розправа в правах малоросійських” (1750 р.). “Книга Статут та інші права малоросійські” (1764 р.), “Екстракт малоросійських прав” (1767 р.), “Екстракт із указів, інструкцій і настанов ... Сенату” (1786 р.),

Основні риси права: державне, цивільне, шлюбно-сімейне, спадкове, кримінальне, процесуальне.

„Конституція” Пилипа Орлика.

Суспільно-політичний лад Правобережної України в складі Речі Посполитої. Три поділи Польщі і приєднання Правобережної України і Західної Волині до складу Росії, Західноукраїнських земель до складу Австрії.

Суспільно-політичний лад Запорізької Січі. Нова Січ, її адміністративно-територіальний устрій. Ліквідація Запорізької Січі (1775 р.).

Змістовий модуль 2. Україна під імперською владою. Відродження української державності. Україна у складі СРСР. Незалежна Україна.

ТЕМА 7. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в пер. пол. XIX ст.

Еволюція суспільних відносин на українських землях у складі Російської імперії. Поширення російського територіально-адміністративного устрою на українських землях. Система органів самодержавного правління в Україні. Генерал-губернатор. Губернатор та губернські правління. Повітові земські суди. Сільські і волосні органи управління. Скасування магдебурзького права.

Джерела та кодифікація права в Україні в першій половині XIX ст. “Зібрання малоросійських прав” (1807 р.), “Литовський Статут” російської редакції 1811 р., “Звід місцевих законів Західних губерній” (1837 р.). “Повне зібрання законів російської імперії” (1830 р.), Друга редакція “Зводу законів Російської імперії” (1842 р.). Специфіка застосування загальноімперського законодавства в Україні.

Характеристика правової системи. Цивільне, кримінальне, процесуальне право, зародження фабричного права. Суд і судочинство.

Суспільно-політичний лад на західноукраїнських землях в складі Австро-Угорщини. Правові наслідки революції 1848-1849 рр. в західноукраїнських землях. Скасування кріпацтва. Українці в першому парламенті Австро-Угорщини. Кодифікація права Австро-Угорщини. Кримінальний і кримінально-процесуальний кодекси кінця XVIII – початку XIX ст. Цивільне уложення Австрійської імперії 1811 р..

ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. XIX ст.

Буржуазні реформи 60-70-х рр. XIX ст. та особливості їх проведення в Україні. Селянська реформа 1861 р. Зміни в правовому становищі селянства. Особисті та майнові права. Зміни у суспільному ладі в пореформений період. Державний лад. Реформи і контрреформи. Губернатори і генерал-губернатори. Повітові справники. Земські дільничні начальники. Органи селянського самоврядування. Юридичні акти земської (1864 р.) та міської (1870 р.) реформ. Судова реформа 1864 р. Статут цивільного судочинства 1864 р.. Статут кримінального судочинства 1864 р. Статут про покарання, які накладалися мировими суддями 1865 р.. Уложення про покарання кримінальні і виправні 1885 р. Принципи судоустрою та судочинства. Судова система. Заснування та компетенція прокуратури та адвокатури. Поліцейська реформа (1862 р.). Загальна та політична поліція. Жандармерія. Особливості проведення судової реформи на Правобережній та Лівобережній Україні. Контрреформа 80-х рр. Створення нової системи судових органів. Апеляційні та касаційні інстанції для місцевих судів. Відмова від принципів судової реформи 1864 р. Шкільна (1864 р.), цензурна (1865 р.), фінансова (1860-1864 рр.) реформи. Розвиток права в Україні в пореформений період. Основні риси права. Цивільне, сімейне, спадкове, фабрично-трудове право. Поняття і види злочинів. Мета і система покарань. Основні риси цивільного і кримінального процесу за судовими статутами 1864р. і законом 1889 р. Перетворення Австрії в Австро-Угорську імперію (1867 р.). Боротьба за автономію Східної Галичини в другій половині XIX ст. Конституція Австрії 1867 р.. Австрійський статут цивільного судочинства 1896 р.

ТЕМА 9. Суспільно-політичний лад і право в Україні на початку XX ст. та в роки Першої світової війни.

Правове становище окремих верств населення на початку XX ст. Зміни в суспільно-політичному ладі в роки першої російської революції 1905-1907 рр. Конституційний маніфест 17 жовтня 1905 р. “Основні закони Російської імперії” 23 квітня 1906 р., їх вплив на перебудову державного управління. Проголошення політичних прав і свобод. Утворення Державної Думи. Виборче законодавство. Депутати від України в Державній Думі. Їхня діяльність. Правове регулювання

діяльності суспільних організацій та професійних спілок. Діяльність в Україні загальноросійських та українських політичних партій. Ради робітничих депутатів. Зміни в законодавстві на початку XX ст. Столипінська аграрна реформа (1906 р.) та її наслідки. Юридичні акти, які регулюють проведення реформ. Адміністративне законодавство. Кримінальне уложення 1903 р.

Зміни в діяльності суду та прокуратури.

Третючервнева монархія. Каральні заходи царизму після придушення революції. Політична реакція. Охоронні відділення. Військово-польові суди.

Суспільно-політичний лад на українських землях в роки першої світової війни. Посилення державно-репресивної системи в роки першої світової війни. Мілітаризація державного апарату. Особливі наради. „Земгор”. Воєнно-промислові комітети.

Зміни в діяльності військово-судових та інших правоохоронних органів. Зміни у праві в умовах воєнного часу: адміністративне, фінансове, цивільне, фабрично-заводське, кримінальне законодавство.

Зміни в суспільно-політичному ладі західноукраїнських земель у складі Австро-Угорщини. Головна Українська рада. Створення Легіону Українських Січових Стрільців.

ТЕМА 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)

Лютнева революція 1917 р. в Росії. Політичні перетворення в Україні. Створення Тимчасового уряду. Органи влади і управління в Росії та Україні. Ради робітничих, солдатських та селянських депутатів. Законодавство Тимчасового уряду. Реформування правоохоронних органів.

Утворення Центральної Ради. Система органів Центральної Ради. Мала рада. Генеральний Секретаріат. Військове будівництво.

Універсали Центральної Ради. Проголошення Української Народної Республіки (7 листопада 1917 р.). Протистояння з Раднаркомом Радянської Росії. Проголошення незалежності УНР (22 січня 1918 р.). Зміни в системі органів державної влади України.

Реорганізація судової системи УНР. Нормотворча діяльність Центральної Ради та її органів. Характеристика правової системи УНР. Конституція Української Народної Республіки (Статут про державний устрій, права і вольності УНР) 1918 р., її зміст і значення. Брестський мирний договір Центральної Ради та його наслідки.

Встановлення гетьманського режиму П.Скоропадського (29 квітня 1918р.). Політична суть Гетьманату. Система органів державної влади. Будівництво збройних сил. Поновлення козацтва. Державна варта. Суд.

Законодавча діяльність гетьмана П.Скоропадського. “Грамота до всього українського народу” (1918 р.). “Закони про тимчасовий державний устрій України” (1918 р.).

Директорія. Відновлення УНР. Особливості державного будівництва доби Директорії. Законотворча діяльність Директорії. Конституційні акти і проекти, їх зміст і значення. Проголошення Соборної України (22 січня 1919р.).

Проголошення ЗУНР (13 листопада 1918 р.). Система органів державної влади ЗУНР. Українська Національна Рада. Виділ Української Національної ради. Державний Секретаріат. Перебудова місцевих органів влади. Злука ЗУНР і УНР. Українська Галицька Армія.

Реформування судової системи. Законодавча діяльність ЗУНР. “Тимчасовий Основний закон” (13.11.1918 р.). “Закон про державну мову” (15.02.1919 р.). “Закон про громадянство та правовий статус чужинців” (8.04.1919 р.).

ТЕМА 11. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1920 рр).

Становлення і розвиток системи Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів в Україні. Боротьба за владу в Україні.

І Всеукраїнський з'їзд Рад . Проголошення радянської влади в Україні (12.12.1917 р.). Перші кроки державного будівництва. Обрання Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету Рад. Створення Народного Секретаріату. Радянське військове будівництво.

Тимчасовий робітничо-селянський уряд України. Маніфест про відновлення влади Рад (29.11.1918 р.). Збройне відновлення радянської влади в Україні. З'їзд Рад робітничих, солдатських і селянських депутатів, Раднарком УСРР. Всеукрревком.

Ліквідація старої судової системи. Формування радянських органів судочинства. Народні суди, ревтрибунали, спеціалізовані судові органи. Всеукраїнська Надзвичайна комісія. Організація радянської міліції.

Створення основ соціалістичного права. Перша Конституція УСРР 1919 р. Розвиток цивільного, земельного, трудового, кримінального права. Сімейне законодавство.

ТЕМА 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).

Нова економічна політика та її законодавче оформлення. Державний лад України на початку 20 – х рр.

Юридичне оформлення СРСР. Декларація і Договір про утворення СРСР (30.12.1922 р.), їх зміст і значення. Перебудова державного апарату УСРР.

Зміни та доповнення до Конституції УСРР. Розвиток радянського законодавства. Кодифікація. Дальший розвиток окремих галузей права.

Земельний кодекс 1922 р. Цивільний кодекс 1922 р. Кодекс законів про працю УСРР 1923 р. Кодекс законів про сім'ю, опіку, подружжя та акти громадянського стану УСРР 1926 р. Кримінальний кодекс УСРР 1922 р., його зміни та доповнення в зв'язку з прийняттям союзних актів. Розвиток процесуального права.

Судова система. Положення про військові трибунали і військову прокуратуру 1926 р. Положення про судоустрій УСРР 1929 р. Організація радянської прокуратури та адвокатури. Народні суди. Окружні, районні і обласні суди. Верховний суд УСРР.

Конституція УСРР 1929 р., її зміст і значення.

ТЕМА 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму (30-ті рр. XX ст.)

Утвердження сталінського тоталітарного режиму. Зміни в державному ладі України в 30-х рр. Розвиток державного апарату. Посилення централізації. Місцеві органи влади. Діяльність місцевих Рад. Комнезами. Реформи адміністративно-територіальної системи управління.

Розробка і прийняття Конституції УРСР 1937 р., її зміст і значення. Виборча система.

Перебудова судової системи УРСР на основі Закону про судоустрій 1938 р.. Народні та обласні суди, Верховний Суд УРСР. Зростання ролі союзних судових органів. Прокуратура. Створення єдиної централізованої системи прокурорського нагляду.

Каральні органи. Посилення ролі ОДПУ та ДПУ УСРР. Позасудові репресивні органи. "Трійки".

Розвиток радянського законодавства. Перевага загальносоюзного законодавства над республіканським. Галузі права: цивільне, трудове, колгоспне, земельне, кримінальне та ін. Посилення кримінальної відповідальності за посягання на засади соціалізму.

ТЕМА 14. Держава і право в Україні в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).

Правова оцінка радянсько-німецьких договорів 1939 р. Законодавче вирішення питання включення західноукраїнських земель до складу УРСР. Радянізація західних областей.

Перебудова радянського державного апарату на воєнний лад після нападу фашистської Німеччини. Державний Комітет Оборони, місцеві надзвичайні органи державної влади УРСР. Створення органів спеціального призначення.

Державна ідея ОУН. Спроби відновлення української держави в червні 1941 р. Окупаційний режим в Україні. Рух опору.

Відновлення радянської влади в Україні в 1943-1944 рр.. Основні риси права. Перебудова правової системи УРСР в роки війни. Зміни в окремих галузях права. Роль радянської держави і права в забезпеченні перемоги над ворогом.

ТЕМА 15. Держава і право в Україні в перші повоєнні роки (1945-1953 рр.)

Міжнародно-правове становище УРСР. Приєднання Закарпаття до УРСР. Розв'язання проблем територіальних кордонів України.

Суспільний лад. Зміни в суспільній структурі. Продовження репресій.

Перехід від війни до миру і ліквідація надзвичайних державно-правових інституцій в УРСР. Національно-державний устрій УРСР в перші повоєнні роки. Відновлення діяльності конституційних органів державної влади та управління.

Суд. Правоохоронні органи. Зміцнення тоталітарного режиму.

Деформуючий вплив сталінщини на політичну систему, правовідносини в Україні. Діяльність органів радянської влади в західних областях України.

ТЕМА 16. Держава і право в Україні в період десталінізації

(сер.50-пер.пол. 60-х рр.)

Хрущовська “відлига”. Перші кроки десталінізації державного і суспільного життя. Курс на відновлення демократії. Реабілітація жертв сталінізму. Поширення дисидентського руху та боротьба влади з ним.

Державний лад. Часткова демократизація діяльності органів державної влади та управління. Приєднання Криму. Становище України в складі СРСР.

Перебудова судової системи. Посилення прокурорського нагляду.

Зміни в радянському законодавстві. Проведення кодифікації права кінця 50-х – початку 60-х рр. “Основи законодавства Союзу РСР та союзних республік.” та їх вплив на розвиток права УРСР.

Досягнення і суперечливі процеси в політичній, правовій, соціальній сферах.

ТЕМА 17. Держава і право України в другій половині 60–х – середині 80-х рр.

Суспільно-політичне життя в Україні за умов зміцнення авторитарно-бюрократичної системи в СРСР.

Командно-адміністративна система управління, її вплив на суспільно-політичне життя в Україні. Згортання демократії. Наростання кризових явищ в суспільно-політичному житті.

Порушення законності. Ігнорування особистих прав і свобод людини.

Конституція УРСР 1978 р. Її зміст і значення.

Національно-державне будівництво і адміністративно-територіальний устрій УРСР. Ради народних депутатів. Виборча система. Вищі органи державної влади і управління в УРСР.

Суд і арбітраж. Прокуратура.

Розвиток права. Завершення розроблення нових кодексів УРСР на підставі основ союзного законодавства. Приведення законодавства у відповідність до нової Конституції УРСР.

Декларативність заходів по дальшому удосконаленню законодавства і його кодифікації.

ТЕМА 18. Держава і право України в період „перебудови”

(сер.80-поч.90-х рр.)

Зміни в суспільно-політичному житті України в другій половині 80-х рр. Курс на “перебудову”, “демократизацію” і “гласність”. Розширення прав і свобод громадян. Реформування державного апарату.

Зміни і доповнення до Конституції УРСР 1978 р. Визнання і реалізація принципу розподілу влади.

Зміни в законодавстві, судовій системі та правоохоронних органах УРСР періоду перебудови.

Формування багатопартійності. Діяльність громадських організацій, профспілок. Вибори до Верховної Ради УРСР (18.03.1990 р.) та їх політичні наслідки.

“Декларація про державний суверенітет України” (16.07.1990р.). Народовладдя. Державна влада. Громадянство УРСР.

ТЕМА 19. Розбудова Української незалежної держави.

“Акт проголошення незалежності України” (24.08.1991 р.), його зміст і значення.

Створення правової основи існування незалежної Української держави. Закон “Про правонаступництво України” (12.09.1991 р.). Розпад СРСР і створення СНД. Їх політико-правові наслідки для України. Референдум 1 грудня 1991 р.

Проблеми розбудови демократичної незалежної правової держави. Україна на міжнародній арені.

Конституція України 1996 р., її основні положення та історичне значення. Державні органи влади та управління за Основним законом України. Місцеві органи управління.

Судова влада. Шляхи реформування судової системи України.

Правова система сучасної України. Шляхи побудови Української правової держави.

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів/змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	Ус ьог о	у тому числі						Ус ьог о	у тому числі					
		л	п	ла б	ін д.	К о н с у л ь т а ц і	С Р С		л	п	ла б.	ін д.	К о н с у л ь т а ц і ї	С Р С
1	2	3	4	5	6		7	8	9	10	11	12	13	14
Розділ 1. Становлення та розвиток української державності до кінця XVIII ст.														
ТЕМА 1. Перші державні утворення на території України (VI ст. до н.е. – VI ст.).	8	2	-	-	-	-	6	3	-	-	-	-	-	3
ТЕМА 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.)	11	4	2	-	-	-	5	7	2	-	-	-	-	5
ТЕМА 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).	9	2	2	-	-	-	5	7	2	-	-	-	-	5
ТЕМА 4. Українське козацтво. Запорізька	7	-	2	-	-	-	5	5	-	-	-	-	-	5

Січ як осередок української державності (кінець XV– пер. пол. XVII ст.).														
ТЕМА 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.	9	2	2	-	-	-	5	5	2	-	-	-	-	3
ТЕМА 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др.пол. ХУІІ ст. – ХVІІІ ст.	13	4	4	-	-	-	5	5	2	-	-	-	-	3
Розділ 2. Україна під імперською владою. Відродження української державності. Україна у складі СРСР. Незалежна Україна														
ТЕМА 7. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в пер. пол. ХІХ ст.	6	2	2	-	-	-	2	8	-	-	-	-	-	8
ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. ХІХ ст.	8	1	2	-	-	-	5	10	2	-	-	-	-	8
ТЕМА 9. Суспільно-політичний лад і право в Україні на початку ХХ ст. та в роки Першої світової війни	9	2	2	-	-	-	5	8	-	-	-	-	-	8
ТЕМА 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	9	2	2	-	-	-	5	10	2	-	-	-	-	8
ТЕМА 11. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1920 рр.).	7	-	2	-	-	-	5	10	-	2	-	-	-	8
ТЕМА 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).	9	2	2	-	-	-	5	10	2	-	-	-	-	8
ТЕМА 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму	9	2	2	-	-	-	5	10	-	2	-	-	-	8

(30-ті рр. XX ст.)														
ТЕМА 14. Держава і право в Україні в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).	7	2	-	-	-	-	5	10	-	2	-	-	-	8
ТЕМА 15. Держава і право в Україні в перші повоєнні роки (1945-1953 рр.)	7	-	2	-	-	-	5	8	-	-	-	-	-	8
ТЕМА 16. Держава і право в Україні в період десталінізації (сер.50-пер.пол. 60-х рр.)	6	1	-	-	-	-	5	10	-	2	-	-	-	8
ТЕМА 17. Держава і право України в другій половині 60-х – середині 80-х рр.	5	-	-	-	-	-	5	8	-	-	-	-	-	8
ТЕМА 18. Держава і право України в період „перебудови” (сер.80-поч.90-х рр.)	7	-	2	-	-	-	5	8	-	-	-	-	-	8
ТЕМА 19. Розбудова Української незалежної держави.	4	2	2	-	-	-	-	8	-	-	-	-	-	8
Усього годин	150	30	32	-	-	-	88	150	14	8	-	-		128

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

4.1. Теми лекційних занять

4.1.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Перші державні утворення на території України (VI ст. до н.е. – VI ст.).	2
2	ТЕМА 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.)	4
3	ТЕМА 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).	2
4	ТЕМА 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.	2
5	ТЕМА 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др.пол. XVII ст. – XVIII ст.	4
6	ТЕМА 7. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в пер. пол. XIX ст.	2
7	ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. XIX ст.	1

8	ТЕМА 9. Суспільно-політичний лад і право в Україні на початку XX ст. та в роки Першої світової війни	2
9	ТЕМА 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	2
10	ТЕМА 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).	2
11	ТЕМА 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму (30-ті рр. XX ст.)	2
12	ТЕМА 14. Держава і право в Україні в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).	2
13	ТЕМА 16. Держава і право в Україні в період десталінізації (сер.50-пер.пол. 60-х рр.)	1
14	ТЕМА 19. Розбудова Української незалежної держави.	2
	Разом	30

4.1.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.)	2
2	ТЕМА 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).	2
3	ТЕМА 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.	2
4	ТЕМА 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др.пол. XVII ст. – XVIII ст.	2
5	ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. XIX ст.	2
6	ТЕМА 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	2
7	ТЕМА 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).	2
	Разом	14

4.2. Теми семінарських (практичних) занять

4.2.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.)	2
2	ТЕМА 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).	2
3	ТЕМА 4. Українське козацтво. Запорізька Січ як осередок української державності (кінець XV– пер. пол. XVII ст.).	2
4	ТЕМА 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.	2

5	ТЕМА 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др.пол. XVII ст. – XVIII ст.	4
6	ТЕМА 7. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в пер. пол. XIX ст.	2
7	ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. XIX ст.	2
8	ТЕМА 9. Суспільно-політичний лад і право в Україні на початку XX ст. та в роки Першої світової війни	2
9	ТЕМА 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	2
10	ТЕМА 11. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1920	2
11	ТЕМА 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).	2
12	ТЕМА 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму (30-ті рр. XX ст.)	2
13	ТЕМА 15. Держава і право в Україні в перші повоєнні роки (1945-1953 рр.)	2
14	ТЕМА 18. Держава і право України в період „перебудови” (сер.80-поч.90-х рр.)	2
15	ТЕМА 19. Розбудова Української незалежної держави.	2
	Разом	32

4.2.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 11. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1920 рр.).	2
2	ТЕМА 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму (30-ті рр. XX ст.)	2
3	ТЕМА 14. Держава і право в Україні в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).	2
4	ТЕМА 16. Держава і право в Україні в період десталінізації (сер.50-пер.пол. 60-х рр.)	2
	Разом	8

4.4. Завдання для самостійної роботи

4.4.1 денна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Перші державні утворення на території України (VI ст. до н.е. – VI ст.).	6
	ТЕМА 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.)	5
	ТЕМА 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).	5
2	ТЕМА 4. Українське козацтво. Запорізька Січ як осередок української державності (кінець XV– пер. пол. XVII ст.).	5

	ТЕМА 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.	5
	ТЕМА 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др.пол. XVII ст. – XVIII ст.	5
	ТЕМА 7. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в пер. пол. XIX ст.	2
3	ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. XIX ст.	5
4	ТЕМА 9. Суспільно-політичний лад і право в Україні на початку XX ст. та в роки Першої світової війни	5
5	ТЕМА 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	5
6	ТЕМА 11. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1920 рр.)	5
7	ТЕМА 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).	5
8	ТЕМА 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму (30-ті рр. XX ст.)	5
9	ТЕМА 14. Держава і право в Україні в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).	5
10	ТЕМА 15. Держава і право в Україні в перші повоєнні роки (1945-1953 рр.)	5
11	ТЕМА 16. Держава і право в Україні в період десталінізації (сер.50-пер.пол. 60-х рр.)	5
12	ТЕМА 17. Держава і право України в другій половині 60-х – середині 80-х рр.	5
13	ТЕМА 18. Держава і право України в період „перебудови” (сер.80-поч.90-х рр.)	5
	Разом	88

4.4.2 заочна форма навчання

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	ТЕМА 1. Перші державні утворення на території України (VI ст. до н.е. – VI ст.).	3
2	ТЕМА 2. Становлення і розвиток Давньоруської держави і права (VII – сер. XIV ст.)	5
3	ТЕМА 3. Литовсько-Руська держава. Українські землі під владою Речі Посполитої (середина XIV – перша половина XVII ст.).	5
4	ТЕМА 4. Українське козацтво. Запорізька Січ як осередок української державності (кінець XV– пер. пол. XVII ст.).	5
5	ТЕМА 5. Визвольна війна українського народу середини XVII ст. Формування української козацької держави.	3
6	ТЕМА 6. Українська козацька держава - Гетьманщина в др.пол. XVII ст. – XVIII ст.	3
7	ТЕМА 7. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в пер. пол. XIX ст.	8
8	ТЕМА 8. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в друг. пол. XIX ст.	8
9	ТЕМА 9. Суспільно-політичний лад і право в Україні	8

	на початку XX ст. та в роки Першої світової війни	
10	ТЕМА 10. Відродження української національної державності (1917 – 1920 рр.)	8
11	ТЕМА 11. Формування радянської державності в Україні (1917 – 1920 рр.)	8
12	ТЕМА 12. Соціалістична державність і право в Україні в умовах нової економічної політики (1921-1929рр.).	8
13	ТЕМА 13. Держава і право в Україні в період тоталітарно-репресивного режиму (30-ті рр. XX ст.)	8
14	ТЕМА 14. Держава і право в Україні в роки другої світової війни (1939 – 1945 рр.).	8
15	ТЕМА 15. Держава і право в Україні в перші повоєнні роки (1945-1953 рр.)	8
16	ТЕМА 16. Держава і право в Україні в період десталінізації (сер.50-пер.пол. 60-х рр.)	8
17	ТЕМА 17. Держава і право України в другій половині 60–х – середині 80-х рр.	8
18	ТЕМА 18. Держава і право України в період „перебудови” (сер.80-поч.90-х рр.)	8
19	ТЕМА 19. Розбудова Української незалежної держави.	8
	Разом	128

4.5. Індивідуальне навчально-дослідне завдання (навчальним планом не передбачені)

4.6. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни «Історія держави і права України» передбачено комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяє розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця, з урахуванням індивідуальних особливостей учасників освітнього процесу.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання. Це – комп’ютерна підтримка освітнього процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань, кейс-метод, проєктний метод тощо).

За джерелами знань на заняттях використовуються словесні (розповідь, бесіда, лекція) та практичні методи.

За рівнем самостійної розумової діяльності використовуються проблемно-інформаційний, проєктно-пошуковий, дослідницький методи.

Із метою забезпечення максимального засвоєння студентами матеріалу курсу використовуються наступні методи навчання:

- 1) Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності:
 - словесні (лекція-монолог, лекція-діалог, проблемна-лекція);
 - наочні (презентація, демонстрування);
 - практичні методи (вправи; практичні завдання).
- 2) Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

- метод проблемного викладу матеріалу;
- моделювання життєвих ситуацій;
- мозковий штурм;
- метод опори на життєвий досвід;
- навчальної дискусії.

3) Методи контролю й самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності:

- усного контролю;
- письмового контролю;
- самоконтролю та взаємоконтролю;
- рецензування відповідей.

4.7. Засоби діагностики результатів навчання здобувачів освіти. Порядок та критерії виставлення балів

Контрольні заходи здійснюються з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, системності, всебічності.

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- екзамен;
- стандартизовані тести;
- наскрізні проєкти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Використовуються такі методи контролю (усний, письмовий), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів до навчально-пізнавальної діяльності.

Поточний контроль. *Завданням поточного контролю* є перевірка розуміння та засвоєння певної частини учбового матеріалу, рівня сформованості навичок, умінь самостійно опрацьовувати навчальний матеріал, здатності осмислити зміст теми.

Об'єктами поточного контролю знань студента є систематичність та активність роботи на заняттях; виконання завдань для самостійної роботи. Оцінюванню можуть підлягати: рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на практичних/семінарських заняттях; активність при обговоренні питань практичного/семінарського/лабораторного заняття; результати тестування тощо.

У разі невиконання завдань поточного контролю студент має право скласти їх індивідуально до останнього практичного заняття за дозволом завідувача кафедри. Порядок такого контролю регламентований викладачем.

Підсумковий контроль. *Завданням підсумкового контролю* є перевірка розуміння студентом програмного матеріалу в цілому, логіки та взаємозв'язків між окремими розділами, здатності творчого використання накопичених знань, уміння сформулювати своє ставлення до певної проблеми навчальної дисципліни тощо.

У разі, якщо здобувач подав декларацію про визнання результатів *неформального та /або інформального навчання* стосовно певного освітнього компонента ОП, оцінювання відбувається відповідно до Порядку визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти, в Центральнотукраїнському державному університеті імені Володимира Винниченка (затвердженого вченою радою університету, протокол № 9 від 26 грудня 2022 р.).

Результати навчання та компетентності, що можуть бути визнані в межах цього освітнього компонента, можна досягати та здобувати в системі неформальної освіти під час участі в тренінгах, майстер-класах, семінарах, вебінарах, дистанційних курсах, стажуваннях тощо, що підтверджено відповідним документом (дипломом, сертифікатом, свідоцтвом под.). – пункти 1.5, 1.6, 1.9, 1.10 названого Порядку.

4.8. Перелік програмових питань для самоконтролю:

1. Предмет і завдання курсу історії держави і права України. Його значення на сучасному етапі державної розбудови України.
2. Джерела та історіографія історії держави і права України.
3. Перші державні утворення на території України в I тисячолітті до н.е.
4. Зародження класового ладу і формування державності східних слов'ян.
5. Характеристика державного ладу Київської Русі.
6. Суспільний лад Київської Русі. Правове становище окремих груп населення.
7. Судочинство в Київській Русі.
8. “Руська правда” – пам'ятка феодального права Київської Русі.
9. Цивільно-правові відносини в Київській Русі за “Руською Правдою”
10. Кримінальне право в Київській Русі за “Руською Правдою”.
11. Шлюбно-сімейне та спадкове право в Київській Русі. Особливості розвитку права Давньоруської держави.
12. Причини феодальної роздробленості Русі. Правовий статус південно - руських князівств.
13. Державний лад та право Галицько-Волинського князівства.
14. Суспільний лад Великого князівства Литовського. Правове становище основних верств населення.
15. Державний лад Великого князівства Литовського. Політична автономія України в складі Великого князівства Литовського.
16. Судова система в Україні (XIV – XVIII ст.)
17. Виникнення українського козацтва. Правове положення козаків. Органи самоуправління козацтва.
18. Виникнення Запорізької Січі, її роль в історії держави і права України.
19. Звичаєве козацьке право.
20. Виникнення реєстрового козацтва. Правовий статус реєстровців. “Ординація про козаків 1638 р.”
21. Джерела права в Україні в XIV- першій половині XVIII ст.
22. Литовські статuti.

23. Регулювання цивільно-правових відносин у Великому князівстві Литовському за Литовськими статутами.
24. Кримінальне та кримінально-процесуальне право у Великому князівстві Литовському за Литовськими статутами.
25. Спадкове та шлюбно-сімейне право у Великому князівстві Литовському за Литовськими статутами.
26. Магдебурзьке право в Україні.
27. Люблінська унія 1569 року. Правове положення українських земель в складі Речі Посполитої.
28. Формування української національної держави в роки Визвольної війни 1648 – 1657 рр.
29. Основні риси права України та судова система в 1648 – 1657 рр.
30. Перехід України під протекторат Московського царя. Правове оформлення цього переходу.
31. Державний устрій Гетьманщини в другій половині XVII ст.
32. Державно-правовий устрій Української держави у ХУІІІ ст.
33. Обмеження автономії України та скасування Гетьманщини у ХУІІІ ст. Правові наслідки цих акцій для України.
34. Конституція Пилипа Орлика 1710 року.
35. Джерела права України в другій половині ХУІІ.
36. Кодифікація права в Україні у ХУІІІ ст. .
37. Основні риси права України в другій половині ХУІІ
38. Основні риси права України в ХУІІІ ст.
39. Суспільно-політичний лад і право в західноукраїнських землях (друга половина ХУІІ – ХУІІІ ст.)
40. Адміністративно-територіальний поділ та державний лад на українських землях в першій половині ХІХ ст.
41. Кодифікація права (перша половина ХІХ ст.). “Зібрання малоросійських прав” (1807 р.)
42. Основні риси права України (перша половина ХІХ ст.)
43. Селянська реформа 1861 року в Україні (законодавче регулювання).
44. Земська (1864 р.) і міська (1870 р.) реформи в Україні.
45. Судова реформа 1864 року в Україні. Контрреформа 80-х рр.
46. Основні риси права України (друга половина ХІХ ст.).
47. Суспільно-політичний лад і право в західноукраїнських землях (кінець ХУІІІ – перша половина ХІХ ст.).
48. Суспільно-політичний лад і право в західноукраїнських землях (друга половина ХІХ ст.).
49. Зміни в державному ладі на українських землях на початку ХХ ст.
50. Основні риси права України на початку ХХ ст.
51. Суспільно-політичний лад і право на українських землях в роки першої світової війни.
52. Політичні зміни в Україні після перемоги Лютневої буржуазно-демократичної революції.
53. Законодавство, судова система та правоохоронні органи Тимчасового уряду.

54. Національне піднесення в Україні після Лютневої демократичної революції. Утворення Центральної Ради.
55. Державний лад УНР. Універсали Центральної Ради.
56. Правова система УНР періоду Центральної Ради. Реформа суду.
57. Українська держава гетьмана Павла Скоропадського.
58. Основні риси права гетьманської держави Павла Скоропадського. Судоустрій. Правоохоронні органи.
59. Українська Народна Республіка часів Директорії. Основні риси права та судоустрою.
60. Державний лад Західноукраїнської народної Республіки. Злука ЗУНР і УНР.
61. Правова система ЗУНР. Судові та інші правоохоронні органи.
62. Формування радянської державності в Україні (1917-1920 рр.).
63. Формування основ соціалістичного права (1917-1920 рр.). Конституція УСРР 1919 р.
64. Формування радянської судової системи в Україні (1917-1920 рр.). Інші правоохоронні та репресивні органи.
65. Нова економічна політика та її законодавче оформлення.
66. Державний лад України на початку 20-х років.
67. Україна і утворення Союзу РСР.
68. Розвиток радянського законодавства України в 20-х рр. Кодифікація.
69. Конституція 1929 року, її зміст і значення.
70. Державний лад України в 30-х рр. XX ст. Формування адміністративно-командної системи.
71. Конституція УРСР 1937 року.
72. Правоохоронна система УРСР 30-х рр. Посилення ролі позасудових репресивних органів.
73. Основні риси права УРСР в 30-х роках.
74. Державність і право на західноукраїнських землях в 20-30-х роках .
75. Західна Україна в системі радянсько-німецьких договорів 1939 року. Їх наслідки.
76. Державна програма ОУН. Спроба відновлення Української держави в червні 1941 року.
77. Реорганізація державного апарату та основні риси права в Україні в роки другої світової війни.
78. Держава і право України в перші повоєнні роки (1945-середина 1950 рр.).
79. Державний лад УРСР в другій половині 50-х – першій половині 60-х рр.
80. Право в Україні в другій половині 50-х – першій половині 60-х рр.
81. Укріплення командно-адміністративної системи в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр. Конституція СРСР 1977 р. про правовий статус союзних республік.
82. Конституція УРСР 1978 року.
83. Основні риси законодавства УРСР в другій половині 60-х – першій половині 80-х рр.
84. Реформування державного апарату УРСР періоду “перебудови”.
85. Зміни в законодавстві УРСР періоду “перебудови”.

86. Боротьба за українську державність. “Декларація про державний суверенітет України”.
87. Проголошення Української незалежної держави. Державне будівництво в Україні після проголошення незалежності.
88. Конституція України 1996 року. Конституційний процес в Українській державі.
89. Державний лад сучасної України.
90. Реформування правової та судової системи та інших правоохоронних органів незалежної України.

4.9. Схема нарахування балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота																	Екза мен	Су ма	
Розділ 1					Розділ 2										Кон трол ьна робо та	Сам ост. роб.	Ра зо м	Мак с. - 40	100
T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T15	T18	T19					
3	3	3	3	6	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	9	60		

В разі отримання здобувачем диплома, сертифіката, свідоцтва як результату неформального та /або інформального навчання, можливо отримати до 15 балів.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену, курсового проєкту (роботи), практики	для заліку
90-100	відмінно	зараховано
82-89	добре	
74-81		
64-73		
60-63	задовільно	
35-59	незадовільно	незараховано
1-34	незадовільно	незараховано

5. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

5.1. Рекомендована література

Основна

- Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки: Закон України від 9 квітня 2015 р. № 317-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/317-19#Text>
- Про засудження та заборону пропаганди російської імперської політики в Україні і деколонізацію топонімів: Закон України від 21 березня 2023 р. № 3005-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3005-20#Text>

3. Бандурка О. М. Історія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О.М. Головка та ін. Харків: Майдан, 2018. 616 с.
4. Гавриленко О. А. Історія держави і права України: хрестоматія-практикум: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів України на пряму підготовки 6.030202 – «Міжнародне право» / О. А. Гавриленко, І. А. Логвиненко, Л. В. Новікова. Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2015. 348 с.
5. Єрмолаєв В. М. Історія держави і права України : підручник / В. М. Єрмолаєв. 2-ге вид., допов. та розшир. Харків : Право, 2025. 496 с. URL: https://jurkniga.ua/contents/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-pravo.pdf?srsltid=AfmBOoomu4Ki_bfKoCVtkJvynoMrf1hfJ3pWdSON-wrRrL3juag9TLog-
6. Забзалюк Д. Є. Історія держави та права України: навч. посібник (у схемах і таблицях) Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. 120 с.
7. Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. / В.М. Іванов К. : КУП НАНУ, 2013. 892с
8. Історія держави і права України. Конспект лекцій для бакалаврів спеціальності 081 - Право денної форми навчання. Луцьк: Луцький НТУ, 2016. 116 с.
9. Історія держави та права України (схеми та таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкурятенко, Д. І. Курас та ін. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 170 с.
10. Історія держави і права України: метод. рек. до самост. та індивід. роб. / кол. авт. Дніпро : ДДУВС, 2024. 100 с.
11. Козаченко А. І. Історія розвитку конституціоналізму в Україні. Полтава: «Астроя», 2020. 217 с.
12. Лісовський П.М. Лісовська Ю.П. Воєнна історія держави і права України : навчальний посібник. К. : Видавничий дім «Кондор», 2024. 388 с.
13. Трофанчук Г.І. Історія держави та права України: навчальний посібник. К.: Юрінком Інтер. 2021. 368 с.
14. Шевченко А. Є. Історія держави і права України : навчально-методичний посібник / А. Є. Шевченко, С. В. Кудін. Ірпінь : Університет ДФС України, 2019. 236 с.
15. Ядловська О. С. Практикум з історії держави та права України : навч. посіб. / О. С. Ядловська, І. О. Грицай. Дніпро : Видавець Біла К. О., 2019. 588 с.

Додаткова

16. Бедрій М.М. Вплив вервного права на зміст «Руської Правди». Юридичний науковий електронний журнал. 2016. № 1. С. 11-14.
17. Бедрій М.М. Історико-правовий огляд джерел права Київської Русі. Молодий вчений. 2014. № 8. С. 179-184.
18. Боєчко В., Ганжа О., Захарчук Б. Кордони України: історична ретроспектива та сучасний стан. К.,1994. 168 с.
19. Бойко І.Й., Ковальчук І.В., Заяць О.В. Місце і роль копного судочинства у формуванні засад доброчесності та доступу до правосуддя в Україні (XIV-XVII

- ст.). аналітично-порівняльне правознавство. **2025**. Випуск № 2. С. 25-31. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/04/3.pdf>
20. Будник С. І., Прус В. З., Шкуратенко О. В. Джерела права Української гетьманської держави (Війська Запорозького): навч. посібник Київ, 2017. 212 с.
21. Гірна Н. Законодавство Великого князівства Литовського другої половини ХІУ-початку ХУІ: історичний аспект. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 2. С. 225-229.
22. Головка О. М., Греченко В. А. Право Київської Русі в дослідженнях вчених університетів на теренах України у ХІХ — на початку ХХ ст. Харків: Константа, 2018. 472 с.
23. Гуменюк Т.І. Особливості розвитку правової системи Української РСР (друга половина ХХ ст.). URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2016/3_2016/part_2/4.pdf
24. Дзейко Ж. Відродження національного досвіду застосування законодавчої техніки в Українській народній республіці, Українській державі та Західно-українській народній республіці. URL: <http://lcslaw.knu.ua/index.php/arkhiv-pomeriv/1-2-2013/item/91->
25. Забзалюк О.В. Концепції державного устрою на західноукраїнських землях у середині ХІХ – на початку ХХ ст. : історико-правовий аспект. URL: https://www.lvduvs.edu.ua/documents_pdf/visnyky/nvsv/04_2017/05.pdf
26. Зотова Т.Г. Апарат найвищого органу державної влади України у радянський період: структурно-функціональний аспект. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=542>
27. Захарченко П.П. Інститут судової влади у Великому князівстві Литовському (ХІУ-ХУІ ст.): структура, класифікація, компетенція. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/3_2019_ZAKHARCHENKO.pdf
28. Ігнатова К.П., Пятницькова І.В. Радянське сімейне законодавство 1917-1937 рр. URL: 7592-Текст статті-15248-1-10-20191127.pdf
29. Кельбя С.Г. Формування основ правовладдя у козацько-гетьманській державі. Юридичний науковий електронний журнал. **2025**. № 1. С. 27-29. URL: http://lsej.org.ua/1_2025/5.pdf
30. Климчук О.М. Історико-правовий аналіз зародження розшукової діяльності за часів Київської Русі (ІХ-ХІІІ ст.). Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. С. 240-243.
31. Кобилецький М. Магдебурзьке право в Україні. URL: [8776-8392-1-2-20200205\(2\).pdf](http://8776-8392-1-2-20200205(2).pdf)
32. Коротя А.М. Особливості правового регулювання статусу дружинників Київської Русі. Право і суспільство. 2016. № 2. С. 8-13.
33. Копик Ю.В. Кримінальне право на українських землях у складі Великого князівства Литовського: автореф. дис. канд.юр.наук.... 12.00.01. Львів, 2015. 22 с.
34. Кульчицький С.В. Радянська державність: національний вимір. URL: http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/14130/Kulchytskyi_Radianska_derzhavnist_natsionalnyi_vymir.pdf?sequence=1&isAllowed=y
35. Левін О.Л. Володимир Великий та становлення правової системи Київської Русі. Матеріали ХVІІІ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Правова

держава: історія, сучасність та перспективи формування». Київ. 28.02.2020 р. К., 2020 С. 91-94.

36. Лісна І.С. Характеристика законодавства Української Гетьманської держави. Юридичний науковий електронний журнал. 2019. № 4. С. 19-22.

37. Лісогорова К.М., Бершадська Д.Р., Нежиборець А.О. Гетьманування Кирила Розумовського - примарна чи реальна європеїзація Гетьманщини? Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 5. С. 46-48; URL: sej.org.ua/5_2022/8.pdf

38. Матвєєва Т.А. Законодавство Гетьманщини у XVIII столітті. Юридичний науковий електронний журнал. 2022. № 4. С. 36-39; URL: http://lsej.org.ua/4_2022/7.pdf

39. Остапенко Т.О. Договір як джерело приватного права на українських землях Королівства Польського і Речі Посполитої. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/15252/>

40. Остапенко Т.О. «Права, за якими судиться малоросійський народ» 1743 р. – важливий етап систематизації права України-Гетьманщини XVIII ст. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/295/Ostapenko>

41. Пайда Ю.Ю. Християнський закон і звичаєва правосвідомість як чинники соціальної регуляції у Київській Русі. Правовий часопис Донбасу. 2018. № 4. С. 76-82.

42. Паславська О.Я. Особливості правового статусу західноукраїнських земель у складі Австро-Угорської імперії (1772-1918 рр.). URL: [https://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1050%](https://www.legalactivity.com.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=1050%50)

43. Подковенко Т. Законодавча діяльність Директорії. URL: <http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/8195/>

44. Продіус К.В. Суди для неповнолітніх у Російській імперії: окремі проблеми функціонування (поч. XX с.). URL: http://www.vru.gov.ua/content/article/visnik13_14.pdf

45. Роман Н.М. Правове становище Закарпаття у складі Австро-Угорщини 1867-1918 рр.: дис.... 12.00.01 канд.юр.наук. Ужгород, 2016. 218 с.

46. Скрипник О.В. Право України в умовах війни. Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Випуск 34. Київ, 2023. С.3-19. URL: http://idpnan.org.ua/files/vidavnychy_diyalnist/pravova-derjava.-vipusk-34.pdf

47. Тімашов В. Правовий порядок діяльності Запорізької Січі у площині права людини на особисте волевиявлення. Підприємництво, господарство і право. 2016. № 1. С. 116-120.

48. Терлюк І. Політико-правова природа радянської державності в Україні як окупаційної. Право України 2022. № 5. С. 103-123.

49. Худояр Л.В. Нормативно-правова складова національно-державного самовизначення українського народу. Правова держава: Щорічник наукових праць Інституту держави і права імені В. М. Корецького НАН України. Випуск 34. Київ, 2023. С.216-226. URL: http://idpnan.org.ua/files/vidavnychy_diyalnist/pravova-derjava.-vipusk-34.pdf

50. Шевченко А., Кудін С. Джерела права у період існування Української Народної Республіки. Право України 2017. № 11. С. 101-108.

51. Шершченькова В.А., Попсуєнко Л.О. Перша кодифікація права в радянській Україні (20-ті рр. XX ст.). Юридичний науковий електронний журнал. 2021. № 4. С. 82-84.
52. Шершенькова В.А., Шевчук Є.Я. Кодифікація українського права в ХУІІІ ст. Юридичний науковий електронний журнал. 2020. № 8. С. 50-52.
53. Шумський І.К. Скандинавський фактор у розвитку державності Київської Русі: історико-правове дослідження: автореф. дис. ... 12.00.01 канд.юр.наук. К., 2020. 21 с.

5.2. Методичне забезпечення

1. *Лекційний курс* – Історія держави та права України (схеми та таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко, Д. І. Курас та ін. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 170 с.; Забзалюк Д. Є. Історія держави та права України: навч. посібник (у схемах і таблицях) / Д. Є. Забзалюк. Львів: Львівський державний університет внутрішніх справ, 2017. 120 с.
2. *Семінарські заняття* – див. плани семінарських занять та Бурдін М. Ю. Історія держави і права України : практикум / М. Ю. Бурдін, О. А. Гавриленко, І. Д. Коцан та ін. ; за ред. М. Ю. Бурдіна. Х. : ФОП Бровін О.В., 2017. 444 с.; Історія держави і права України: метод. рек. до самост. та індивід. роб. / кол. авт. Дніпро : ДДУВС, 2024. 100 с.

5.3. Інформаційні ресурси

1. Підручники в електронному вигляді:

- Іванов В. М. Історія держави і права України : підручник. / В.М. Іванов К. : КУП НАНУ, 2013. 892 с. URL: http://kul.kiev.ua/doc/IDPU_Ivanov.pdf
- Бандурка О. М. Історія держави та права України: підручник для курсантів та студентів вищих навч. закл. / О. М. Бандурка, М. Ю. Бурдін, О.М. Головка та ін. Харків: Майдан, 2018. 616 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/3676>
- Єрмолаєв В. М. Історія держави і права України : підручник / В. М. Єрмолаєв. 2-ге вид., допов. та розшир. Харків : Право, 2025. 496 с. URL: https://jurkniga.ua/contents/istoriya-derzhavi-i-prava-ukraini-pravo.pdf?srsltid=AfmBOoomu4Ki_bfKoCVtkJvynoMrf1hfJ3pWdSON-wrRrL3juag9TLog-
- Історія держави і права України : підручник / В. Д. Гончаренко, В. М. Єрмолаєв, В. О. Рум'янцев та ін. ; за ред. В. Д. Гончаренка. Вид. 2-ге, перероб. і допов. Харків: Право, 2019. 552 с. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/753/3_Istorija%20derzhavi%20i%20prava_vnutri.pdf
- Історія держави та права України (схеми та таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко, Д. І. Курас та ін. Київ: «Видавництво Людмила», 2020. 170 с. URL: <https://elar.naiau.kiev.ua/items/0371f2be-72a6-4c5d-86b1-45f3866c3ae0>
- Історія держави і права України : навч. посіб. / кол. авт.: д-р юрид. наук, проф. В. О. Боняк, д-р юрид. наук, доц. Д. А. Селіхов, канд. юрид. наук, доц. Ю. С. Завгородня та ін. Дніпро : Дніпров. держ. ун-т внутр. справ, 2024. 208 с. URL:

https://er.dduvs.edu.ua/bitstream/123456789/13243/1/макет_ІДПУ%20каф%20ТІДП.pdf

2. Сайти наукових бібліотек:

- Наукова бібліотека ім. М.Максимовича Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. URL: www.library.univ.kiev.ua
- Національна бібліотека України ім. В.І.Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua>
- Наукова бібліотека Національного університету “Києво-Могилянська академія”. URL: <http://www.ukma.kiev.ua/ukmalib>

3. Сайти наукових центрів та інших організацій та установ:

- Сайт “Бібліотека юриста” - <http://www.lawbook.by.ru/>
- Українська правнича фундація - <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/REF0010079>
- Центр європейського і порівняльного права - <http://www.ecle.gov.ua/>
- Центр розвитку українського законодавства - <http://www.ulde.kiev.ua/news.php>

6. ПОЛІТИКА ЩОДО АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ

Політика щодо академічної доброчесності формується на основі дотримання принципів академічної доброчесності відповідно до Законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про авторське право і суміжні права», «Про видавничу справу», з урахуванням норм Положення «Про академічну свободу та академічну доброчесність в Центральнотериторіальному державному педагогічному університеті імені Володимира Винниченка» (затверджене вченою радою, протокол №2 від 30.09.2019; №10 від 07.02.2022).